עבודת ישראל — לך לך

ומלכי צדק מלך שלם וגו' ויאמר ברוך אברם לאל עליון וגו' איתא בזוה"ק ברוך אברם כמה דאמרינן ברוך אתה רזא דמלה תיקונא דברכאן אינון עכ"ל. ונראה לפע"ד ביאור קצת לדבריו הקדושים ע"פ הקדמה מרבותינו נ"ע שפירשו פסוק בתהלים קפיטל ק"י אתה כהן לעולם פי' דהנה אנחנו קרוצי חומר מלאי חטא ועון ואעפ"כ אנו זוכים לדבר ולהתחנן לפני מלך הכבוד הוא היוצר כל דלית מחשבה תפיסא ביה וגם אנו קוראין אותו בלשון אתה כאשר ידבר איש אל הנצב לעומתו זהו בוודאי חסד גדול ופלא מרחמי הש"י המרחם על בריותיו. וידוע כי ענין החסד מכונה תמיד בשם כהן איש חסד. וז"פ את"ה מה שאנו זוכים לדבר לך בלשון את"ה הוא כה"ן לעולם היינו מפני כי לעולם חסדו עכ"ל. ע"כ נראה לפרש כן דברי הזוהר ברוך אברם כמד"א ברוך אתה דהיינו מה שאנו זוכין לומר ברוך אתה הוא בחינת החסד מה שנרמז במלת אברם שהוא ג"כ איש החסד כנודע. ולפי זה מסיים שם שפיר רזא דמלה תקונא דברכאין אינון פי' שרמז כאן סוד סדר התפלה. וכן יש לפרש הפסוק אתה כהן לעולם כנ"ל על דברתי מלכי צדק פי' כמו שרמז מלכי צדק כפי' הזוהר הנ"ל. וגם כי ענין הקפיטל הנ"ל כולו סובב על אודות אברהם כפירש"י שם. ונוכל עוד לומר איזה רמז בפסוק זה לפי שאמרו חז"ל סדר התפלה אומר קודם אדני שפתי תפתח ?" ופי' דבריהם כדי להמליך הבורא ב"ה מקודם שמבלעדי חסדו ורצונו אין לנו אפילו בחינת שפתים לצפצף לפניו ואנו מתפללים אדני שפתי תפתח. וזה פי' הפסוק אתה כהן לעולם כנ"ל זה חסדך על דברתי מלכי צדק פי' מה שאנו זוכים לדבר אליך וקוראים לך. מלכי צדק שהוא האדנות ובזה נפתחים שערי צדק מלכותא קדישא כנודע בפי' הפסוק אדני שפתי תפתח מהאר"י ז"ל ולכן אתי שפיר הלשון על דברתי שכתב רש"י שם היוד יתירה והיל"ל דברת ע"ש. והשתא א"ש שאמר דוד על עצמו שזה מחסדך שאני מדבר אליך בלשון מלכי צדק. וז"ש חז"ל בענין סמיכת גאולה לתפלה דהפסוק הזה לא הוי הפסק דכיון דתקינו רבנן כתפלה אריכתא דמיא עכ"ל ואל"ף מתחלף בעי"ן והוי כמו ערוכתא פי' דבזה הפסוק אנו עורכין כל סדר התפלה שבזה אנו ממליכין לבוראנו שמבלעדו מי שם פה לאדם וזה השער לה' הוא המלכות והבן:

ויתן לו מעשר מכל. אדמו"ר האלקי מהד"ב זצ"ל אמר רמז כי מלכי צדק מלך שלם משך בקדושתו אות ה' לאברם מה שאח"כ קרא לו ה' שם חדש אברהם וזה שנרמז ויתן לו מעשר מכ"ל כי כ"ל עולה חמשים והמעשר ממנו חמשה הוא אות ה' וזה שנתן לאברהם:

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. י"ל שאברהם בעצמו חשב זה להקב"ה לצדקה שעשה עמו שנתן לו שכל להאמין בה' אחד. וקרוב לזה פי' הפסוק לך ה' הממלכה ולא כתיב המלוכה רק הממלכה. דהיינו ג"כ שדהמע"ה אמר לך ה' שהכל הוא אפילו מה שממליכין אותך הוא מכח שלך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. והעושר והכבוד מלפניך פי' שכל העושר והכבוד הוא רק מלפניך שיכול לעמוד מלפניך לעבוד אותך:

אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים וגו' והיה שמך אברהם. מן הידוע כי בשביל אברהם נוסדה הארץ וכל צבאיה כמו שנרמז בפסוק אלה ת"ולדות ה"שמים ו"הארץ בה"בראם ר"ת תה"ו שהיה עולם תוהו ובוהו עד שזרח אור אברה"ם אותיות בהבראם ובשבילו נתקן השמים והארץ וכמ"ש בזוה"ק ע"ש. ונוכל לומר כי הקב"ה גילה לו הסוד הזה באלה הדברים. אני הנה בריתי אתך דהברית נקרא על קיום העולם כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי וגילה לו הקב"ה כי כל עיקר הברית הוא אתך פי' בשבילך. ואל תתמה על אברהם שלא השיג זה בעצמו הגם שהשיג כל התורה עם הצירופים כנודע. י"ל האחד כי מדרך הצדיק האמיתי להיות דכא ושפל רוח ולא יגבה לבו חלילה בשום ענין להאמין בעצמו כי בשבילו נברא העולם הגם שאמרו חז"ל חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם לא ח"ו כיוונו לנשא ולנטל את רוח האדם על ידי זה ואדרבה שיכנע וישפל ביראה ופחד שאפשר שבשבילו נברא העולם א"כ הוא צריך לעבוד לה' בכל מיני עבדות מה שיש בכחו וכל מה שהוא עובד הוא מקצר עדיין כנגד מה שהוא חייב לעבוד. ואפשר עוד לומר כיון שהיה שמו קודם אברם בלא ה' א"כ לא היה עדיין הצירוף בהברא"ם רמז על שמו לכן לא נגלה אליו הסוד הזה עד שאמר לו הקב"ה הנה בריתי אתך והיה שמך אברה"ם וניחא הצירוף כראוי. והנה רש"י פי' שמקודם היה שמו אברם אב לארם ועתה הוא אב להמון ורי"ש של אברם לא זזה ממקומה שאף יו"ד של שרה נתרעמה עד שהוסיפו ליהושע על שמו עכ"ל. וקשה א"כ יגרע ג"כ הרי"ש ויוסיפו אח"כ בשם צדיק אחר כמו היו"ד של שרה והדבר נפלא מלהבין דמאי שנא. וי"ל עפ"י דברי האר"י ז"ל שכתב בפסוק ואת לוט ואת רכושו ב"ן אח"י אברם ר"ת רבא שהיה נשמת רבא בלוט ונשבה אצל המלכים עד שהשיבו אברהם ע"ש. א"נ י"ל שכיון שהשיבו אברהם ופדה יקר מזולל לכן נכלל נשמת רבא באברהם בג' אותיות ראשונות משמו א"ב"ר"הם ולכן הרי"ש לא זזה ממקומה:

והקימותי את בריתי ביני וביניך. מהידוע כי ימין נקרא המדה המשפעת והיא נקראת מדת החסד כמ"ש עולם חסד יבנה שבמדת החסד נברא העולם. והשמאל נקרא מדת הגבורה המצמצם ומגביל ההשפעה ועפ"י שניהם נברא העולם כידוע דברי רז"ל כי היתה התפשטות הבריאה לבלי סוף עד שגער הקב"ה ואמר די והוא כח המגביל. והנה בין מדות ימנית ושמאלית יש מדה ממוצעת הוא המכריע ונקרא צדיק יסוד עולם המקבל מהם ומנהיג ההשפעה כסדר באורח מישור. וזה נקרא הקמת ברית כנודע. והנה לכל משפיע צ"ל בחינת מקבל כנגדו כי בלא"ה אינו משפיע ובוודאי מהראוי שיהיה המקבל בצורות המשפיע דהיינו ימין ושמאל ומדה ממוצעת וז"ש והקימותי את בריתי ביני וביניך וז"ס כי אות הוא ביני ובין בני ישראל והמשכיל יבין: ואגב אבאר מ"ש האר"י ז"ל בכוונת שמ"ע בס"ת הטוב שמך ול"ך נא"ה להודו"ת שם כה"ת ע"ש. נראה הטעם מפני כי בשלש אחרונות נעשה היחוד וצ"ל שמירה שלא תאבד ההשפעה רק שתקלוט לכן כתב לכוין בשם זה שהוא טוב להריון כי שם זה הוא כח מגביל והוא היוצא מס"ת הנ"ך הר"ה ויולד"ת עיין מזה במ"א. והנה האר"י ז"ל כתב לכוין בברכת שים שלום שם הוי"ה עם אלהי"ם משולבים דהיינו אי"לה"הו"יה"ם ע"ש. והוא בסוד היחוד שנכלל המשפיע במקבל וכן שם הוי"ה בשם אלהים. וסדר הצירוף ראש השם עם סופו הוי אותיות א"ם שהמקבל מצייר ההשפעה בציור ולד ונקרא א"ם ונשאר אותיות יל"ה שגימ' מ"ה שע"י נעשה היחוד. ושאר אותיותיהם הוי"ה עם יל"ה עולים מספר ע"א כנגד סנהדרין שהיו כחצי גורן עגולה והמ"י:

איתא בילקוט שימני כחותם על לבך. זה אברהם שהיה דבק בהקב"ה כחותם. כחותם על זרועך זה יצחק שהיה דבק בקב"ה כחותם תפילין בזרוע. כי עזה כמות אהבה זה יעקב שנאמר ואוהב את יעקב. רשפיה רשפי אש. שיהיה זיוון של צדיקים כרשפי אש. צדיק כתמר יפרח כמו תמר שיצאה לשריפת אש ואז נתביישו שונאיה כן כל הצדיקים יבושו כל שונאיהם ע"ש. ביאור הדברים כי אאע"ה היה דבק בחותם כי החותם מצייר צורתו במה שכנגדו כמו בשעה וכיוצא בו דהיינו אם החותם צורתו בולטת שכנגדו שוקע. ואם הוא שוקע שכנגדו בולט. וכן הנמשל באאע"ה שהיה כ"כ דבוק בקב"ה עד שנחקק בו כ"כ רצון הבורא עם כל תורתו ומצותיו עד שהשיג הכל וקיים אפילו עירובי תבשילין ומחמת דביקותו ברצונו ית"ש נחקק באיבריו כל הרשימו מה שיעשה בהם עד שקיים כל התורה: ושמעתי אומרים מה שלא קיים אאע"ה מצות מילה קודם שנצטוה כי בודאי השיג את המצוה בדעתו רק שהיה רוצה לקיים את המצוה לאחר הציווי כדי שיהיה מצווה ועוש' וגדול ממי שאינו מצווה וכשיקיים מצות מילה בטרם הציווי א"א לקיימה עוד משא"כ שאר המצות הגם שיצווהו הבו"בה אח"כ אפשר לו לקיימם עוד. ונוכל לומר על קדושת אבינו אברהם הגם שלא קיים מצות מיל' קוד' הציוי מ"מ לבו התלהב בקרבו בהשתוקקתו וכלו' נפשו לומר מתי יבא לידי ואקיימנ' וזה ענין התשוקה הוא בהתלהבות יותר מאח"כ שבא לבחי' מעשה כמו הגחלות הנראות עוממות ואש סתרים תבער בם והם רותחים מאוד בלא יוכלו יגעו בם ונקרא יחוד נסתר בהצנע: וז"ש האר"י ז"ל בכוונת תפלת מנחה לכווין היחוד מהחז' ולמעלה ע"ש רומז כי שם הכוונה אל אהבה מסותרת ולא בגלוי כמו בשחרית דו"ק והבן כחותם על זרועך שהיה דבוק כתפילין המרמז בשמאל לבחי' גבור' באיתגלי' כי הגבורות מגולים יותר מהחסדים וז"ס והם בזרוע באי עדיך ואע"ג דכתיב והיה לך לאות ודרשינן ולא לאחרים לאות שיהיה באיתכסיא עכ"ז אפשר שיתגלה לעתיד כבוד ה' ואעפ"כ יתקיים והיה לך לאות ולא לאחרים דהיינו שיתגלה כי אות האהבה מה' לבני ישראל לבדם ולא יתערב זר בשמחתם ואח"כ הקו המכריע הוא יעקב שמאהב' שאהבו נתגלו י"ב שבטי ישורין וכל הצדיקי' שיהיו אח"כ ויהיה זיוון כרשפי אש שיתגלה התלהבותם לה' ועי"כ יתבער וישרפו ויעבירו רוח הטומאה מן הארץ ואז יהיה התלהבותם ברשפי אש לה' אשר מסרו נפשם תמיד לה' כאש של תמר שיצאה לשריפה ומזה האש עצמו היה הבירור ונתביישו שונאי' כן יבושו כל שונאי יראי ה' במלוך ה' לבדו על כל הארץ במהר' בימינו:

בהפטרה

למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור זה הוא הוויכוח שנתווכח ישעיה הנביא עם אנשי דורו על אשר לא הביטו אל פעולת ה' ומעשהו והסירו השגחת הבורא ית' מעליהם באמר' שאין זה כבודו ית' שישים תמיד השגחתו על ברואי מטה השפלים ונבזים רק היו עובדים לכחו' אחרי' לצבא השמים. אבל זה הוא אדרבה מדרך הכפירה רח"ל כי הממ"ה הקב"ה שהוא א"ס ב"ה וכולם נסקרין לפניו בסקירה אחת ואין חקר לתבונתו. יכול להשגיח על כל העולם כאחד ולא יקל כבודו בזה וז"א למה תאמ' יעקב. רמז לעמי הארץ שאינם מבינים כ"כ פעולת ה' ואמיתת הבורא יתברך ואמר להם למה תאמר ואמירה הוא לשון רכה שעונם אין גדול כ"כ מחמת חסרון ידיעתם. אבל ותדבר ישראל. רומז על לומדי תורה ה' ואמר להם לשון דיבור שהוא קשה שגדול עונם מנשוא שאינם חסרי' רק האמונה. נסתרה דרכי מה'. הוא מעשי האדם ותחבולותיו אך שאמר כחי ועוצם ידי וכו' ומאלהי משפטי יעבור. הוא הנהגת העולם וכל השתנותו יעבור מלפניו באמרם שהכל מוטבע בעולם להתנהג כן. הלא ידעת ה' וכו' בורא קצות הארץ. ר"ל ע"ד דאיתא בגמרא שאמ' לעולמו די כי הבורא יתברך הוא א"ס וכחותיו הם א"ס וכשאמר שיברא העולם היה העולם מתפשט עד א"ס והוצרך לבראות לו קיצין והוא הכח המגביל שלא יתפשט יותר וזהו בורא קצות הארץ נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה הוא דיבור כפול ומפרש המתרגם דיבור נותן ליעף כח קאי על הש"י שנותן הש"י לאד' שכל לעבדו ולעסוק בתורתו. ולאין אונים עצמה ירבה. זה בא לו משכלו מחמת שעובד הש"י ובודאי השכל נקרא כח כי כל כחות האדם הם ע"י השכל המתפשט בכל איבריו ואם יהיה איזה חסרון באבר אחד הוא מחמת שאין השכל מתפשט בו. ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו. ר"ל אותם שהם סוברים שכחותם ושכלם הוא משלהם וביד' הבחיר' והרצון לעשות כרצונם וחפצם ומסירים השגחת פרטיות הבורא מעליהם המה יעפו ויגעו וכשל יכשלו. אבל וקוי ה' יחליפו כח מחמת שהם מחזירין תמיד כחותיה' ושכלם אל הבורא יתב' באמרם אליו יתברך הכל שלך הוא ומידך נתנו לך ומחזירים תמיד בכל רגע ורגע כחותיה' למקורם. ואז הבורא ית' מחליף כחותיהם ומחדש להם שכלם כמו שנפש האדם בדם הוא ומקור הדם הוא בלב וכשהדם חוזר תמיד למקורו אל הלב ומתחלק שמה אזי נתחדש תמיד ויעמוד על עמדו ובריאתו. ובאם שיסתום איזה צינור דם שלא ישוב למקורו אזי יחלש האדם. וכן המים כתיב כל הנחלים הולכים אל הים וכו' אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. ובאם לא יחזרו המים למקורם אזי יסרחו המים כי כל חיות העולם הוא ברצוא ושוב. ולז"א וקוי ה' יחליפו כח. אבל הנערים והבחורים שאינם מחזירים הכח אל הבורא יתברך וא"כ הוא נפסק ממקורו ממילא נפסד והולך לו וזה כשל יכשלו. יעלו אבר כנשרים. שלזה נקרא נש"ר על שמנשר ומשליך תמיד הנוצות שלו ואח"כ גדלי' לו נוצות אחרים כמו כן קוי ה' יעלו אבר כנשרים שמחזירים כחותיהם למקורם ומתחדש להם כחות אחרים. החרישו כו' אז ידברו כו'. כמו שפירש"י גבי משה שקיהל לכל ישראל ואמר להם התוכחות שלא יאמר אחד אלו הייתי שם כך וכך הייתי משיבו כן ישעיה אמר החרישו וכו' אז ידברו יחדיו למשפט נקרבה משפט הוא לשון בירור דברי' ונרא' דבר מי יקום אם תוכלו להשיבני ואמר להם מי העיר ממזרח (צדק) זה אברהם צדק יקראהו לרגליו שהרגיל שמו של צדיקו של עולם בפי בריותיו. יתן לפניו גוים כו' אורח ברגליו לא יבא. שכל מה שעשה ורדף המלכים בוודאי ברגליו לא יבא ולא בכחו עשה כל זאת רק מי פעל ועשה קורא הדורות מראש כי העולם נברא בזכות אברהם כמד"א בהב"ראם באבר"הם קודם שנברא העולם עלה לפניו יתברך אהבת אברהם רחימו וברא עולמו. נמצא עליו כל העולם עומד ובכח זה רדף אחר המלכי' ונצחם והכניע כל העולם לשמו וזש"ה הבט נא השמימה וספור הככבים. ספור הוא לשון בהירות והארה. וזה שדרז"ל שהעלהו למעלה מקופת הרקיע ר"ל שהראהו שהוא למעלה מכל העולמות והוא המאיר בכל הכוכבים ומזלות ובגינו כולם עומדים וקיימים. ולכך השוו כול' להמליך את אברהם עליהם. לפי שראו שבצילו הם חיים והוא עיקר כל העולמות. וא"ל כה יהיה זרעך. ר"ל אף בדורות האחרונים יהיו כל העכומ"ז נכנעים לפני ישראל שאע"פ שאינהו לא חזי מזלייהו חזי והם שרי מעלה שהם מבינים גדולת ישראל ומעלתם איך שעל פיהם הם חיים וקיימים והם נכנעי' לפניהם אכי"ר: